

beslissen moet is eigen stichting (iets anders dan aesthetische bekoring!) en, daarnaast en niet minder, de stichting der gemeente.

En dan zal de beslissing wel niet bij allen, en ook niet onder alle omstandigheden, dezelfde zijn.

Want ook de omstandigheden spreken hier een woord mee.

Ik zou er b.v. naar het me voorkomt, geen bezwaar in hebben e.g. meestal bij dien Dienaar ter kerk te gaan, wiens prediking zich het meest aansluit bij mijn persoonlijk zieleleven, zolang geen van de Dienaren, door het liefdeloos gebruik dat de gemeentelieden van hun vrijheid maken, ontmoedigd en verlamd dreigde te worden. Terwijl ik, zag ik, dat het gevaar voor dit laatste dreigde, het mijn plicht zou kunnen rekenen, bij den miskenden Dienaar ter kerk te gaan.

Ik zou me ook het geval kunnen denken, dat in de kerk, waartoe ik behoorde, een Dienaar — niet om de dogelijkheid zijner prediking, maar enkel om z'n mooie stem, z'n mooie volzinnetjes, de mooie versjes, die hij zoo mooi te pas weet te brengen, of welke andere futiliteit ook die een prediker volle kerken kan bezorgen — op ongewettigde en overdreven wijze werd nagelopen; en dat ik het daarom m'n Christelijke roeping achtte, bij wijze van protest, en om een voorbeeld te geven, gedurende geruimen tijd bij zulk een Dienaar niet te kerken.

Ook uit een andere overweging zou ik tot zulk een gedraging kunnen besluiten.

Het zou b.v. kunnen zijn, dat een der Dienaren van de kerk waartoe ik behoorde, inderdaad zóó ver boven al de anderen uitblonk in macht om het Woord te bedienen, dat het een gewetensvraag voor me werd, of ik wel naar den eisch der liefde handelde, met me elken Zondag maar weer een plaats onder zijn gehoor te veroveren, zonder er me erover te bekommeren, dat ik daardoor, in gemeenschap met de overige stormloopers, anderen die evenveel recht op den dienst van den gevierde hebben als ik, beroof van de gelegenheid hem te hooren. O, dat hollen en dringen en vechten om een plaatsje — en dat triumfeeren in het machtig worden ervan, is in den grond zoo'n liefdeloos en harteloos gedoe... „Een iegelijk denke niet aan het zijne, doch ook aan hetgeen dat der anderen is“.

Ook zou het kunnen gebeuren, dat ik inzag, om niet eenzijdig te worden of in zekere eenzijdigheid te worden gesterkt, niet altoos de bediening te moeten zoeken van den Dienaar die me — laat ik het zoo noemen als het doorgaans heet — het best bevalt, — maar, althans van tijd tot tijd, me te moeten zetten onder het gehoor van een tegenvoeter. Want voorkeur voor een bepaalden Dienaar kan voorkeur voor mezelf beteekenen, en voorkeur voor me zelf is naar alle waarschijnlijkheid voorkeur voor een of andere eenzijdigheid.

Ook zou het kunnen zijn, dat ik met eenige

beklemming dacht aan de onmogelijkheid voor de Opziensers der gemeente, om, bij het Zondagsche boompje-verwisselen van de leden der verschillende wijken, het kerkgaan der gemeentelieden te controleren, en daarom oordeelde, dat ik mijn vrijheid voor een deel ten offer had te brengen aan het opzicht.

En zoo zou ik meer kunnen noemen, dat wel verdient even onder onze aandacht te komen, als we gaan denken over het gebruik, dat we hebben te maken van onze vrijheid in ons kerkgaan.

Misschien kan dit hier of daar iemand helpen, bij het vaststellen van wat in zijn geval „de goede en welbehagelijke wil Gods zij“.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST

Hans Nielsen Hauge. *)

In den regel bespreken we in deze rubriek van ons blad geen vertaalde boeken, omdat wat van eigen bodem is, al meer dan de beschikbare ruimte vordert. Gaarne echter maken we een uitzondering voor zulke boeken, die in het bijzonder de aandacht van onze lezers verdienen, hetzij omdat ze als literair kunstwerk uitmunten, of wel omdat ze wegens hun inhoud belangrijk zijn.

Deze laatste reden is het, die ons in dit artikel aan de orde doet stellen de levensbeschrijving-in-romanvorm van Hans Nielsen Hauge, door Jacob B. Bull, uit het Noorsch in 't Nederlandsch vertaald door Dr. J. Henzel. Want de figuur van Hauge, den Noorschen volksprediker uit het begin der 19e eeuw, is merkwaardig genoeg om hem te kennen. De richting, naar hem het Haugianisme genoemd, heeft grooten invloed geëffend in het Noorwegen der vorige eeuw en bestaat nog altijd, als een vorm van leekenarbeid, gelijk de officiële term luidt, misschien zouden we kunnen zeggen: als een evangelisatie-richting, zij het dan, dat ze niet meer die beteekenis heeft, die ze heeft gehad.

In den eigenaardigen stijl van een Noorsch verhaal van omstreeks 40 jaar geleden, eenigszins onderwetsch van vorm en met de afwisseling in effect, die in 't bijzonder het Noorsche volksboek eigen is, wordt in dit boek de geschiedenis van Hans Nielsen Hauge verteld.

Hij was een boerenzoon (geboren 1771), die reeds als kind geestelijke werkzaamheid vertoonde en, nadat hij op een wonderlijke wijze van den ver-

*) Uitg. G. J. A. Ruys U. M., Zeist.

theologische en administratieve verwikkelingen die zich toen ter tijd, dat is omstreeks het jaar 1865, hebben voorgedaan.

De titel van het boek, la barrière, de slagboom, de scheidsmuur, is doorzichtig genoeg dan dat wij er uitvoerig commentaar op zouden geven. Toch heeft la barrière nog een zeer speciaal zin.

In het Normandische dorp Raymesnil hebben de modernen op zekeren Zondag de kerk op een ostentatieve manier en bij wijze van protest verlaten. Na dien Zondag vergaderen zij in een eigen gebouw en onderhouden een eigen predikant. Hun dominé is Monsieur d'Amboise, een welwillend, vredelievend man die zich niet begrijpen kan, waartoe ter wereld een scheiding noodig is tusschen zonen van hetzelfde huis.

De dominé der orthodoxen is een in den dienst van het evangelie vergrisd prediker, Monsieur Estienne, een man uit één stuk, die weet dat zijn Evangelie geen transigeeren gedooft. Als het verhaal begint, is er verandering gekomen in de politieke verhoudingen en bestaat er alle kans dat, als de modernen van Raymesnil een protest indienen bij de Regeering, zij een gewillig oor zullen vinden en de kerkgebouwen terug zullen krijgen.

Dominé Estienne kan den toestand niet meer overzien en het werk niet meer aan. Hem wordt toegevoegd een jonge candidaat, David Allègre. Spoedig, na diens komst, triomfeeren de modernen. Met hulp van de politie dringen ze op een Zondag de kerk binnen, en hun predikant beklimt den kansel. De oude dominé Estienne krijgt van de keizerlijke regeering bericht van zijn ongevraagd ontslag. De schildering van de wanhoop van dezen grijsen dienaar des Evangelies vormt een van de mooiste hoofdstukken van het boek. Geheel verdoofd door den slag die hem treft, meenende van God en menschen verlaten te zijn, ontvlucht hij het huis en begeeft zich, met het doel zich van kant te maken, naar de rotsen die steil uit de zee oprijzen.

Als bij toeval komt David Allègre, die in een rijtuigje op weg is naar een zieke, voorbij de plaats waar hij in de verte zijn ouden collega blootshoofds en in de houding van een zinneloze op een hoogst gevaarlijke plek der rotskust ziet zitten. Het ergste vreezend, snelt hij er heen en bevindt zich dan tegenover de oudste dochter van dominé Estienne, die haars vaders vlucht had bemerkt en hem nagelopen was. Samen spreken ze met den wan-

drinkingsdood was gered, zich door God geroepen voelde tot Zijn dienst, onder de menschen van zijn omgeving en zijn stand. Het was juist de tijd van de verwatering door een geloof-aanvretend Rationalisme, waartegenover de doode orthodoxie geen kracht ontwikkelen kon. Dieper geestelijk leven, gezonde mystiek was schaarsch geworden: formalistische Godsdienstigheid was nog de beste vorm van religieus leven, maar ook die leed onder onverschilligheid en critiekzucht.

Hauge begon met in zijn naaste omgeving tegen de godsdienstloosheid op te treden en van 1797 af trok hij als boetprediker geheel Noorwegen door, overal gehoor vindend, met name onder de eenvoudigen. Zijn prediking stond in den methodistischen toon, en, zelf voortgekomen uit de lagere volkskringen, wist hij de harten der menschen te treffen. Meer en meer vereenigden zijn aanhangers zich tot z.g. konventikelen, die, zonder zich bepaald van de officiële kerk af te scheiden, een eigen gemeenschap gingen vormen, waarin de leekenprediking de gewone vorm was. Het konventikel-plakkaat van 1741 verbood echter prediking door leeken, en, toen de beweging wies, werd tegen Hauge en zijn aanhangers deze wét in werking gesteld. Telkens weer werd Hans Nielsen Hauge gearresteerd, tien maal in den tijd van eenige jaren. Maar de bitter vervolgde en door allerlei geweldpleging gekweld man werd met steeds grooter vuur beziel, en, nauwelijks uit de gevangenis bevrijd, trad hij weer op onder het volk, dat zich aan hem ging hechten en in zijn martelaarschap hem als een Godsgezant ging vereeren.

Toen achte de regeering den tijd gekomen, om hem voorgoed onschadelijk te maken. In 1804 werd hij tot een langdurige gevangenschap veroordeeld en vrijwel onafgebroken zuchtte hij zeven jaar lang in een met hardheid toegepast arrest. En toen na zijn eindelijk invrijheidsstelling hij nog met zijn leekenprediking bleef voortgaan, volgde de zwaarste straf: dwangarbeid, dien hij andermaal twee jaren ondergaan moest. Door al de onthoring en het enerveerende gevangenisleven had zijn gezondheid ernstig geleden en toen veranderd inzicht (en tegelijk een van alle kanten samengestroomd losgeld) hem eindelijk een definitieve vrijheid waarborgden, was zijn kracht gebroken. Hij stierf in 1824.

Maar zijn lijden was niet vergeefs geweest en zijn arbeid bleef niet vruchteloos. Een opwaking van oprecht geestelijk leven was over geheel Noorwegen gebracht, de geheel verkwijnde mystiek weer opgebloeid en het recht op vrije godsdienstoefening als onbetwistbaar onder het volksbesef levendig geworden. De wet van 1741 werd ingetrokken en in 1845 volgde de erkenning van algeheele godsdienstvrijheid. De „lesare“, Hauge's volgelingen, bleven een krachtige gemeenschap tot diep in de 19e eeuw.

hopige, brengen hem tot zich zelve en tot het oude Godsvertrouwen. De oude man verlaat met zijn gezin Raymesnil. Allègre neemt zijn taak geheel over, en installeert zich met zijn moeder op de pastorie. Esther blijft in Raymesnil haar betrekking van onderwijzeres waarnemen. Zij heeft Allègre lief, maar, onthoort van alle gratie, werkt haar liefde eerder irriterend dan weldadig op den jongen predikant. Dicht bij de pastorie is een barrière, een landhek. Aan gene zijde ervan woont een der rijkste leden van de moderne fractie der gemeente, Turquet. Reeds op den eersten dag van zijn aankomst heeft Allègre de oudste dochter van dat gezin opgemerkt, Judith, een buitengewoon mooie jonge vrouw. Al spoedig blijkt hem, dat hij Judith lang niet onverschillig is. Zelfs toont zij toevadering op verschillend gebied. Maar zij behoort niet tot die lauwen, die ter wille van een liefde, de beginselen op zij zetten. Ze is met hart en ziel modern en wil van geen wijken weten. Voelt zij het nu? La barrière is het hek dat de tuin der pastorie scheidt van het land der Turquets. La barrière is ook de onoverkomelijke hindernis, die hem scheiden zal van haar welke zijn ziel en zijn vleesch begeeren, maar die nimmer de vrouw van den orthodoxen leermeester van Raymesnil worden kan. Esther Estienne daarentegen, naar wie niets in hem aantrekt, hij voelt het, dat zal de ijverige, de getrouwe, de dienende, de volmaakte domineesvrouw zijn.

Die twee vrouwenfiguren, Judith, de schoone, en Esther, de gratiedooze, komen telkens tot hem op de belangrijke momenten van zijn bestaan en strijden om den voorrang. De gevoelens die zij in in zijn ziel doen geboren worden, vormen een belangrijk „Leitmotiv“ in deze pastorale symfonie.

Ik weet geen beter middel om belangstelling te wekken voor een in een vreemde taal geschreven werk, dan schrijver of schrijfster zelf het woord te laten en dan voor tolk te dienen. Ter kennismaking met het belangrijke en merkwaardige boek van Mevrouw Marion Gilbert, geef ik de vertaling van twee hoofdstukken, die elkaars „pendant“ vormen. En zoowel voor de „stemming“ die in den roman heerscht, zoowel als voor de plaats welke de beide meisjes in het verhaal innemen, zijn deze hoofdstukken karakteristiek.

A.

Dr J. W. M.

POPULAIR-WETEN - SCHADDELUKE SCHETSEN

La Barrière.

I.

Mevrouw Marion Gilbert is haar loopbaan begonnen in de journalistiek en met het vertalen van Engelsche boeken.

Op raad van Léon Frapié heeft ze zich toegelegd op de romankunst. Zoo lang hare kinderen nog klein waren, heeft ze haar letterkundigen arbeid moeten onderbreken, maar sinds hare huiselijke bezigheden haar elken avond een viertal uren vrijlaten, is haar productiviteit benijdenswaardig geworden. In betrekkelijk kort tijdsverloop zijn zes groote romans van haar verschenen, welke haar naam hebben gevestigd.

La Barrière behandelt een in de Fransche letterkunde hoogst merkwaardig onderwerp: een kerkelijken strijd. Niet een episode uit den bekenden strijd tusschen Jansenisten en Katholieken, maar een echten kleinen kerkelijken strijd zooals die zich in vele gemeenten van ons vaderland heeft afgespeeld. Strijd tusschen modernen en orthodoxen om een kerkgebouw. En de lezing van La Barrière overtuigt ons, dat staatkundige grenzen of verschillen van klimaat, temperament of taal geen afscheiding beteekenen voor geestelijke conflicten, en dat in den boezem van het Fransche protestantisme dezelfde gevoelens leven en botsen als in dat van de vaderlandsche erve.

La Barrière is een hoogst eenvoudig en solide geconstrueerde roman. De waarde en de spanning van het boek liggen dan ook niet in eenigerlei complicatie van feitenpel, maar in de uitbeelding der karakters, der toestanden op kerkelijk gebied en der sfeer die het schoone en vruchtbare land van Normandië omhult.

In een voorbericht zegt de schrijfster, dat haar roman het slechts in geringe mate verdichte verhaal is van ware gebeurtenissen, welke haar in haar jeugd zijn verteld, en die toen een diepen indruk op haar hebben gemaakt. De bekende historicus van het Fransche protestantisme, Dr Ch. Bost, heeft haar ter zijde gestaan in het ontwarren van de

Dat wordt levend van kle personeel gesprek den me baar G

De s bekend strid e bij de in de gewoor bij ver ander volkszou.

Een een be rijkend den lo

HE

Als en des voort Redact sie in een st bespre dan u bemoe men t sugges zich e

Emi genote boeke reis o auteur De Du 14" b derde trekke behan schied Lud Europ opgekl tionak Toe privaa zocht werd en Sh heden four, L Londe biggezu missie

Het korte wig (uit ee indust ten in reizen zijn I koopn schrijf ma's vóór politie rij gr de vo Wilhe Dehm Hij vaard maam gione reizen

Ps literat gevoe de he heere Ma leven nolog denis beoog beeld